

Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

Oslo, 14. mars 2008

Høring – Utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Deres ref.: 200601042-29 /CBS

Vår ref.: 60/08

Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne viser til høringsbrev fra Miljøverndepartementet av 6. desember vedrørende rikspolitiske retningslinjer for universell utforming.

Retningslinjenes formål er å klargjøre og sikre at hensynet til universell utforming blir ivaretatt i den kommunale og fylkeskommunale planleggingen etter plan- og bygningsloven.

Departementet understreker at de rikspolitiske retningslinjene skal legges til grunn for all planlegging etter plan- og bygningsloven.

Dokumentasjonssenteret ser nødvendigheten og hensikten med at Rikspolitiske retningslinjer "bør brukes i øvrig forvaltningsvirksomhet innen de rammene sektorloven gir" slik at universell utforming ikke bare begrenses til planlegging av de fysiske omgivelser som omfattes av plan- og bygningsloven, men også i selve gjennomføringen og evalueringen av de tiltak som foretas på ulike administrative nivåer.

Dokumentasjonssenteret har følgende kommentarer utkastet:

Under punkt 5 Krav til fysisk utforming, bokstav a

a) I byer og tettsteder planlegges ny utbygging lokalisert til eksisterende sentra og knutepunkter i kollektivsystemet for å bedre tilgangen til aktiviteter og service. I planleggingen tas det særlig hensyn til den delen av befolkningen som har lavest mobilitet.

Dokumentasjonssenteret mener det er uklart hvem som inkluderes i begrepet lavest "mobilitet". Begrepet er ikke et godt og entydig begrep. Vi mener "bevegelsehemmede, orienteringshemmede og miljøhemmede" er en bedre betegnelse.

Under punkt 5 Krav til fysisk utforming, bokstav d

d) Arbeidsplasser, omsorgstilbud og boliger for grupper med behov for særlig tilrettelegging planlegges lokalisert på bakgrunn av en samlet vurdering av konsekvenser knyttet til brukbarhet, sosial inkludering, utbyggingsmønster, transport, lokalklima m.m.

Dokumentasjonssenteret tror hensikten med punktet er at også ved planlegging av all form for felles lokalisering, som forskjellige omsorgstilbud, arbeidsplasser og boliger, der det måtte være nødvendig, skal planene vurderes ut fra konsekvenser som brukbarhet, sosial inkludering, utbyggingsmønster, transport, lokalklima m.m. Dette er Dokumentasjonssenteret enig i. Men vi hyser en uro for at setningen skal kunne forstås som at man fremmer segregering i arbeidslivet, i boligformer og institusjonaliserer tjenestetilbud. Vi ber at man ser nøye på formuleringen under dette punktet, slik at misforståelser unngås.

Dokumentasjonssenteret har følgende kommentarer til utdypende forklaring

Under Nasjonale mål for universell utforming

I siste avsnitt poengterer Departementet at *"Erfaringer viser at hensynet til mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke nødvendigvis er et fordyrende element dersom det er ivaretatt i en tidlig fase av planleggingen. (...) Universell utforming er således en kostnadseffektiv strategi som bør legges til grunn for planleggingen"*.

Etter Dokumentasjonssenterets oppfatning er dette eksempel på en utdyping som gir en for sterk vridning i retning av at universell utforming som prinsipp først og fremst er rettet mot å tilgodese funksjonshemmede. Universell utforming er et prinsipp om utforming av omgivelser og produkter som alle kan benytte, inklusive funksjonshemmede.

Vi foreslår følgende ordlyd : *Erfaringer viser at universell utforming av miljøet ikke nødvendigvis er et fordyrende element dersom det er ivaretatt i en tidlig fase av planleggingen. (...) Universell utforming er således en kostnadseffektiv strategi som bør legges til grunn for planleggingen"*.

Under Virkeområde og formål Femte avsnitt

"Det bør også legges vekt på hensynet til universell utforming ved offentlig innkjøp av varer og tjenester. Tilsvarende gjelder for offentlig forvaltning, drift og vedlikehold av bygninger, utearealer og gang- og sykkelveier".

Dokumentasjonssenteret vil her minne om at lov om offentlige anskaffelser stiller i § 6 et klart krav om at man tar hensyn til universell utforming ved planlegging og spesifisering av offentlige anskaffelser:

Lov om offentlige anskaffelser

§ 6. Livssyklus kostnader, universell utforming og miljø.

Statlige kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentlige organer skal under planleggingen (vår understreking) av den enkelte anskaffelse ta hensyn til livssyklus kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen.

Sjette avsnitt

"Forhold som trygg evakuering ved brann og andre liknende hendelser for alle brukere, uavhengig av om de er funksjonsfriske eller har nedsatt bevegelses- eller orienteringsevne, må..."

Dokumentasjonssenteret vil påpeke at det er uheldig å bruke begrepet "funksjonsfrisk" som motsetning til "nedsatt funksjonsevne", som da kan forstås som "syk". En nedsatt funksjonsevne er ikke nødvendigvis en forringet helsetilstand og behøver ikke ha noen sammenheng med sykdom, men derimot en normalt tilstand for mange mennesker

Under 2 Virkeområde og formål

Punkt d):

Mer kunnskap og brukermedvirkning

"Det må rettes særlig fokus på de gruppene i samfunnet som i størst grad opplever samfunnsskapt barrierer. Dette gjelder bevegelsehemmede (eks: rullestolsbrukere, mennesker som trenger krykker, mennesker med revmatisme/hjerteproblemer/nedsatt kraft i armer og bein/reduisert evne til å bevege seg raskt, mennesker som har lengre reaksjonstid eller redusert balanseevne), orienteringshemmede (eks: blinde, svaksynte, døve, hørselshemmede), mennesker med astma/allergi og forståelsehemmede (eks: mennesker med utviklingshemning). Styrket brukermedvirkning kan bidra til at tilbudene blir bedre tilpasset brukernes ønsker og behov".

Som departementet selv antyder er det helt vesentlig med klare tekniske krav og standarder for å øke tilgjengeligheten for alle borgere i samfunnet. Krav som samlet sett bidrar til et mest mulig inkluderende samfunn.

Det er også viktig å kvalitetssikre løsninger ved hjelp av de som oftest rammes av manglende tilgjengelighet, gjennom organisasjoner, kommunale – eller fylkeskommunale råd for funksjonshemmede. Likevel det som bør rammes opp heller enn enkeltgrupper, er indikatorer, tydelige krav og spesifikasjoner som skal inngå som standarder i alle offentlig planlegging

Under punkt 5 Krav til fysisk utforming bokstav c

Utforming av utearealer er av stor betydning for at alle skal kunne delta i samfunnslivet. Lekeplasser, skolegårder, barnehagers og boligens utearealer, fellesarealer, offentlige gater og plasser m.v. skal derfor planlegges utformet slik at de er attraktive,

tilgjengelige og brukbare for alle, herunder personer med nedsatt funksjonsevne. Deler av områdene kan være mindre tilgjengelige/brukbare for noen deler av befolkningen, så lenge det er avsatt tilstrekkelige områder som er tilgjengelige/brukbare for alle.

Dokumentasjonssenteret mener den siste setningen er uheldig. At det finnes områder som ikke lar seg universelt utforme er en kjensgjerning og ligger som en erkjennelse i definisjonen av universell utforming. : **Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming.**

Dokumentasjonssenteret tror en slik formulering i utgangspunktet vil sende signaler om at universell utforming ikke er den ambisiøse målsetting som tidligere antydte i nasjonale mål: **Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av produkter og omgivelser for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle.**

Dokumentasjonssenteret er bekymret for at funksjonshemmede med dette vil bli ekskludert fra områder andre kan benytte da muligheten for å ha oppfylt kravene er til stede når det er avsatt "tilstrekkelig områder som er tilgjengelige for alle". Hvem skal definere "tilstrekkelig" i denne sammenheng.

Med vennlig hilsen
Nasjonalt dokumentasjonssenter
for personer med nedsatt funksjonsevne

Britta Nilsson
Direktør

Eli Knøsen
Seniorrådgiver